

Дерев'яно Б.В. Щодо розмежування компетенції між органами управління вищого навчального закладу / Б.В. Дерев'яно // Правове життя сучасної України. : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т. 3 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса : Фенікс, 2012. — С. 233—234.

Дерев'яно Б.В.

Донецький юридичний інститут МВС України, професор кафедри господарського та екологічного права, кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ МІЖ ОРГАНАМИ УПРАВЛІННЯ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У юридичній літературі пропонується повноваження керівника ВНЗ поділити на нормотворчі та організаційні (Миськів Л.І. Адміністративно-правовий статус керівника вищого навчального закладу державної форми власності / Л.І. Миськів // Наше право. — 2011. — № 1. — Ч. 2. — С. 94). При цьому, якщо нормотворчі можна вважати такими, що у переважній більшості не можуть бути делеговані іншим посадовим особам та органам ВНЗ, то організаційні цілком можна розподілити між ними. Взагалі з цього приводу вважаємо за необхідне в управлінні НЗ (особливо ВНЗ) виділяти адміністративну, освітню та наукову складові. Вони можуть поєднуватися. Управління або координацію ними можуть здійснювати одні й ті самі особи або органи ВНЗ. Скажімо адміністративний та навчальний напрями діяльності ВНЗ можуть курирувати одні й ті самі особи. Однак більшого ефекту, на нашу думку, можна досягти розділивши компетенцію з управління ВНЗ взагалі, компетенцію з управління науковим та навчальним напрямками.

На нашу думку, більш ефективною буде структура управління НЗ, за якої його керівник буде у більшій мірі управлінець, ніж вчений. Однак певний науковий ступінь у профільній галузі знань та вчене звання, присвоєне за відповідною кафедрою, він повинен мати. Його заступники з управління різними напрямками роботи крім наукового не зобов'язані мати науковий ступінь або вчене звання. Проте ці адміністратори не повинні бути членами органу ВНЗ, що має на меті розроблення інноваційних програм та проєктів, розвиток наукових досліджень. Іншими словами, до складу вченої ради ВНЗ III і IV рівнів акредитації не повинні входити головний бухгалтер (економіст), головний юрист (юрисконсульт), начальник відділу кадрів (заступник або проректор з кадрової роботи), заступник керівника з господарської роботи, завідувач бібліотеки, завідувач навчальним відділом та інші технічні або адміністративні працівники.

Схожі думки слушно висловлює В.О. Огнев'юк: «Сучасний університет потребує розмежування адміністративно-розпорядчих та науково-методичних функцій. Ректор університету має очолювати ректорат як орган управління персоналом, ресурсами та зовнішніми взаємовідносинами, у т.ч. із власником. На чолі вченої ради університету має стояти найбільш відомий серед наукового співтовариства університету учений, який обирається вченою радою, після чого призначається на посаду проректора з науки. Вчена рада не повинна мати адміністративних повноважень і, відповідно, до неї не повинні входити посадові особи, які здійснюють адміністративні функції, — частина проректорів, головний бухгалтер, директори інститутів та ін. Відтак вчена рада має складатися переважно з докторів наук, а ректорат — із організаційно-управлінського персоналу. Таке розподілення функцій може сприяти поліпшенню загального університетського менеджменту, але разом із тим, за відсутності координації, — вносити елементи дезорганізації» (Огнев'юк В. Криза — момент істини для

Дерев'яно Б.В. Щодо розмежування компетенції між органами управління вищого навчального закладу / Б.В. Дерев'яно // Правове життя сучасної України. : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т. 3 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса : Фенікс, 2012. — С. 233—234.

університетської освіти / В. Огнев'юк // Вища школа. — 2009. — № 11. — С. 9—10; Огнев'юк В. Університетська освіта України в контексті перспектив європейської інтеграції / В. Огнев'юк // Віче. — 2010. — № 20. — С. 19). Вважаємо, що вчений даремно припускає можливість внесення елементів дезорганізації. Все одно у ВНЗ є єдиний керівник, а також власник його майна, які зможуть у крайньому випадку скоординувати дії усіх органів управління ВНЗ.

Також ВНЗ III та IV рівнів акредитації згідно з пунктом 3 статті 35 Закону України «Про вищу освіту» можуть утворювати наглядові ради, а національні ВНЗ згідно з пунктом 1 цієї ж статті зобов'язані їх створювати. Наглядова рада розглядає шляхи перспективного розвитку ВНЗ, надає допомогу його керівництву в реалізації державної політики у галузі вищої освіти і науки, здійснює громадський контроль за діяльністю керівництва ВНЗ, забезпечує ефективну взаємодію ВНЗ з органами державного управління, науковою громадськістю, суспільно-політичними та комерційними організаціями.

У Польщі аналогом нашої наглядової ради можна вважати сенат державного закладу, до головних обов'язків якого серед іншого належить прийняття ухвал щодо найважливіших справ; визначення принципів діяльності та напрямів головних рад організаційних підрозділів у межах виконання основних завдань закладу (таких як формування і виховання студентів, здійснення наукових пошуків, формування та презентація наукових кадрів); оцінка діяльності закладу, затвердження річних доповідей ректора про його діяльність та оцінка діяльності ректора; висловлення позиції академічної спільноти закладу та у справах, представлених ректором, радою головного організаційного підрозділу або членами сенату, в кількості, зазначеній у статуті (Питер М. Устрій і завдання вищого навчального закладу / М. Питер // Вісник Львівського університету. Серія юридична. — 2009. — Вип. 48. — С. 116). Управління більшістю державних коледжів та університетів США здійснюється за мультикапсульною системою, за якою єдине управління групою НЗ покладено на системного директора, а оперативне управління кожним НЗ здійснює операційний директор (Баєва О.В. Державно-громадське управління якістю вищої освіти: досвід США / О.В. Баєва // Держава та регіони. — Серія : Державне управління. — 2010. — № 2. — С. 7). Тобто у випадку складностей або суперечностей у діяльності операційного директора подолати ситуацію може системний директор.

М.Н. Курко вважає, що створення наглядових рад у державних НЗ, які надають платні послуги, з обов'язковою участю в них представників уряду, соціальних партнерів і спонсорів (якщо вони є) сприятиме подоланню корупції рівно як і спекуляцій навколо неї (Курко М.Н. Правові засади цільового використання фінансових ресурсів у сфері вищої освіти / М.Н. Курко // Форум права. — 2010. — № 3. — С. 232 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-3/10kmncvo.pdf>). Слід безумовно погодитися із наведеними думками. В умовах постійного посилення ролі, значення та обсягів законодавства, спрямованого на боротьбу або запобігання корупції, публічна звітність або утворення наглядових рад зніме значну кількість питань та відведе необґрунтовані підозри від законослухняних ВНЗ та їх керівників; а також сприятиме оптимізації управління та контролю у ВНЗ. Крім цього наглядові ради узгодять суперечності між адміністративними, науковими та навчальними підрозділами ВНЗ, розмежування компетенції між якими повинно знайти місце у законодавстві.